

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Klima- og miljødepartementet

Dato: 15.05.2023
Deres ref: 22/3687

NIBIO
Postboks 115, 1431 Ås
Tlf: 406 04 100
post@nibio.no
nibio.no

Org. nr: 988 983 837

Innspill til stortingsmelding om villrein

Vi viser til deres anmodning om innspill til arbeidet med en stortingsmelding om hvordan vi kan bedre tilstanden til villreinen i Norge.

Faglige vurderinger er gjort av Erling Meisingset i Divisjon for skog og utmark, Finn-Arne Haugen i Divisjon for kart og statistikk og Jens Wollebæk i Forskningsdirektørens stab.

Felles utfordringer for tam- og villrein

Utfordringene for villrein i Norge er tiltagende, og regjeringen har derfor vedtatt å utarbeide en stortingsmelding for villrein. Det er ytret et ønske om en bred involvering, med forslag til tiltak og virkemidler som kan bedre tilstanden for villrein i Norge.

I begrunnelsen for utarbeidelsen av stortingsmeldingen viser departementet til ulike faktorer som bidrar til å true utviklingen av de norske populasjonene, samt til siste års arbeid for å styrke villreinbestandene i Norge.

Arealbruksendringer og menneskeskapte klimaendringer utgjør hovedårsaken til utfordringene vi i dag ser for villrein. Utfordringsbildet er sammensatt og en effektiv forvaltning krever en helhetlig kunnskapsbasert tilnærming. Etter NIBIOs vurdering er det avgjørende at kartleggings- og kunnskapsgrunnlaget vurderes på tvers av sektorer og på tvers av landbruksnæring og naturforvaltning. Forvaltning av villrein har følgelig betydelig koblinger til flere av kjerneområdene til NIBIO, som forskningsinstitutt innen tamrein og reindrift og som kunnskapsleverandør for offentlig statistikk og kartløsninger for norsk utmark.

Lavbeiteklassifisering

Klassifisering av villreinområdene/trafikklyssystemet hvert 4' år følger Kvalitetsnormen for villrein, på bakgrunn av bestandsforhold, lavbeite og leveområde/menneskelig påvirkning. En nasjonal ekspertgruppe oppnevnt av Klima- og miljødepartementet, og lokale representanter oppnevnt av Miljødirektoratet, gjennomførte en klassifisering av de 10 nasjonale villreinområdene i 2022 og øvrige villreinområder vil bli klassifisert i 2023.

NIBIO

Klassifiseringen av lavbeiter skal baseres på tilstanden i 60 prosent av vinterbeitearealet. Klassifiseringen er gjennomført ved en kombinasjon av satellittovervåking og feltbaserte undersøkelser i noen villreinområder med ulike forekomst av beitelav, som lys- og grå reinlav, kvitkrull, gulskinn og islandslav. For kalibrering av fjernmålingen er det samlet inn data om tilstanden i lavbeitene ved at lavdekning, lavhøyde og lavvolum er blitt målt innenfor noen villreinområder. Disse er så brukt for utvikling av en satellittbasert lavbiomasseindeks som kan gi årlige estimater på lavbiomassen innenfor de ulike villreinområdene. NIBIOs tidligere kartlegging inngår som et grunnlag.

NIBIO leverer deler av datagrunnlaget for det nasjonale statistikkprogrammet både innen skogstatistikk og arealstatistikk. Som de fleste andre statistikkprodusentene utarbeider NIBIO også rutinemessig statistikk som ikke inngår i det nasjonale statistikkprogrammet. Eksempler på dette er Arealbarometer, Arealregnskap for utmark og Beitelagskart med tilhørende statistikk. NIBIO kartlegger vegetasjon på lokalt og regionalt nivå, med formål å skaffe ressursdata for vegetasjon og beite i utmarka. Selv om dette ikke er offisiell statistikk i Statistikklovens forstand, er det nyttig og viktig kunnskapsgrunnlag på mange områder. Etter NIBIOs vurdering kan økt bruk av vårt godt utprøvde kartleggingsprogram over flere tiår bidra til en styrket vurdering av beitegrunlaget. Gode og riktige vurderinger av beitegrunlaget vil være helt avgjørende for en spisset forvaltning, både ift. lav og andre mulige beitearter. En styrking av kartleggingsprogrammet vil også gagne en helhetlig forvaltning av utmarka, i en tid der stadig flere interesser ønsker å ta i bruk utmarksarealene til ulike formål. Vi viser videre til vår ledende posisjon innen automatisert metodikk for og bruk av kunstig intelligens ved kartlegging av skog. Vi har følgelig betydelig relevant kompetanse innen arealbruk/-konflikter og beitegrunnlag (tamrein) som er relevant for villrein, som deler mange av utfordringene med tamrein.

Arealregnskap for villreinområder

Leveområde og menneskelig påvirkning blir vurdert under Kvalitetsnormen for villrein, delnorm 3, under to målparametere; funksjonell arealutnyttning og funksjonelle trekkpassasjer.

Etter NIBIOs vurdering burde det utarbeides et standardisert Arealregnskap innen alle villreinområdene, hvor endringer i arealkategorisering (omdisponering av ulike slag, hyttefelt, etc), arealbruk (eks ferdsel) og andre endringer i arealene (eks gjengroing, skoggrensener, bresmeltinger, mv.) fremgår. Dette burde utarbeides som en årlig rapport og/eller kartgrunnlag. Et slikt arealregnskap vil kunne være nyttig for konkrete vurderinger av endringer i arealene og kunne danne tidsserier som et viktig kunnskapsgrunnlag. Dette vil kunne være et veldig nyttig verktøy for både lokal, regional og nasjonal forvaltning. Det vil være viktig å kunne utarbeide konkrete og tydelige måleparametre, og vil kunne være et viktig redskap i forhold til andre tiltak/tiltaksplaner. Det vil også kunne være et viktig bidrag for å sikre gode grunnlagsdata for forskning og forvaltning, med henhold til reinens arealbruk og til menneskelig ferdsel eller annen menneskelig påvirkning.

NIBIO

Arealdisponeringer og ferdsel

Tilgjengelig areal for villreinen fortsetter å reduseres og det er likevel begrenset kvantifisering av utviklingen (jf. over). Endringer i behandlingen i omdisponering av «sårbare» områder/arealer og hvem som har siste ord i slike saker bør vurderes. Eksempelvis har hytteutbygging i kommuner som grenser til villreinområdene ført til betydelig økning i menneskelig ferdsel og tilstedeværelse. Tidsbegrensede restriksjoner i ferdsel i deler av året i de mest sårbare områdene, herunder etablering av egnet og spisset lovmessige hjemmel, bør vurderes som tiltak. Holdninger i bygdene knyttet til villrein og vern er vurdert av NIBIO tidligere, og NIBIO har med grunnlag i vår regionale tilstedeværelse over hele landet et godt grunnlag for å bistå ved vurdering av tiltak knyttet til restriksjoner i ferdsel.

Datakvalitet og kunnskap om felt rein

I kvalitetsnormen for villrein og i den første klassifiseringen av de 10 nasjonale villreinområdene er det understreket at gode datagrunnlag fra alle villreinområdene er viktig og avgjørende for riktige vurderinger i utviklingen i de ulike bestandene. Dette gjelder blant annet data fra felte rein. Tilgangen til individbaserte data (slaktevekter, parasittbelastning mv.) synes etter vår vurdering mangelfull. Tiltak som gjør det lettere eller mer attraktivt for jegere å samle og dele slike data vil være av avgjørende betydning for gode analyser av utviklingen, og nødvendig for en sikker og god klassifisering i forhold til kvalitetsnormen.

Styrking av reindriftsforvaltningen

Regjeringen har gjennom revidert nasjonalbudsjett 2023 nylig vist til målet om å øke kunnskapsgrunnlaget om reindrift. Landbruksdirektoratet og NIBIO er viktige aktører for næringsutvikling, arealbruk og bærekraft, og bevilgningen er bl.a. tenkt å støtte opp om NIBIOs forskning på reindriftras arealbehov og utarbeidelse av en håndbok for konsekvensutredning som gjelder utbygging innenfor reinbeiteområder. Dette vil medføre kartlegging og kunnskapsutvikling av stor overføringsverdi for villreinformvaltningen, og vi ser følgelig frem til et samarbeid om tiltak og virkemidler.

Med vennlig hilsen

Per Stålnacke

Forskningsdirektør, NIBIO